

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Epitome Tribvnalis Sacramentalis Reverendissimi Patris Petri Marchantii

Zurmöllen, Heinrich

Neuhusii, 1677

Titvlvs Qvintvs. De Canonicis et illorum obligatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9734

De Hierarchia Ecclesiastica. 61

narius Episcopi iudex idem Tribunal cum Episcopo faciens. Debet vero esse Officialis persona Ecclesiastica, juris Canonici Divini & naturalis perita, vitæ integritate Spectabilis, pacis & justitiæ tenax, ab omni munere aliena. Cum autem materia de Officialibus materiæ judicium subordinatur plura hic de ea non tractantur, solum dicitur illud S. Bernardi: *ergo illas quas necesse erit ad te intrare causas, diligenter velim sed breviter decidere, frustraneas & venatorias dilationes præscindere assuescas, causa vidua intret ad te, causa pauperis & ejus qui non habet quod det.*

TITVLVS QVINTVS.

De Canonicis & illorum Obligatione.

Articulus Primus.

Qui dicendi sint Canonici, & illorum Obligatione.

I. **C**ANONICUS est Clericus qui Canoniam in Ecclesia collegiata vel Cathedrali actu possidet: Dicitur *qui Canoniam*

niama

niam idest Beneficium Regulatum juxta præscriptionem Canonum possidet. Canon enim regula est, & Canonici dicti sunt ex eo quod ab Episcopis Clericis in divinis officijs fervientibus certum vectigal penderetur, quod Canon dicebatur, sed quia præstationes suas ob multa incommoda non poterant accipere, quarta pars bonorum Ecclesiæ generaliter illis in communi cessit & ceperunt sub certis regulis & uno superiore in communi vivere, unde & à quadam regulari secundum Canones vitâ dicti sunt Canonici: & si apud Ecclesias Cathedrales habitabant vocabantur Canonici Cathedrales, sin minus Collegiales.

2. Obligationes vero Canonicorum tribus membris absolvi possunt, nimirum persolutione Horarum Canoniarum, & Divinorum officiorum in choro, vita Clericali, legitimo usu bonorum Ecclesiasticorum: quid vero persolutio horarum requirat sequentibus numeris docebimus.

3. Horæ Canonice dicuntur officia quædam divina, quæ Psalmis, Hymnis,
S. Scrip.

S. Scripturæ verbis, ac Sanctorum Doctrina, publico ritu constructa per singulorum dierum horas regulariter in septem horas distribuuntur, nimirum: Matutinum, laudes, primam, tertiam, sextam, nonam, vespervas & completorium.

4. Nullum datur præceptum divinum speciale recitandi Horas Canonicas, præter universale illud naturale divinum Orandi. Datur vero præceptum Ecclesiasticum certas personas obligans ad legendas horas canonicas prout ab Ecclesia Catholica institutæ sunt. Quod patet ex *Concil. Latera: cap. Dolentes* (ubi sic) *has igitur & similia sub pena suspensionis penitus inhibemus, districtè præcipientes in virtute obedientiæ, ut Divinum officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiosè celebretur & devote.*

5. Ad Horas simpliciter legendas abstrahendo à Choro vel privata lectione tenentur sub peccato mortali Sacerdotes, majoribus Ordinibus initiati, Beneficiati, Religiosi, & Moniales, quibus ex Regulæ suæ præcepto hoc onus impositum est. De-
mum

mum

6. Qui aliquo speciali titulo voti aut pa-
cti se ad hoc obligarunt.

6. Qui solo Ordinum titulo aut Bene-
ficiarum, quæ nullum servitium Chori si-
ve Ecclesiæ habent annexum, aut solo præ-
cepto vel voto à Choro abstrahente obli-
gantur ad Horas, censentur ad privatam
tantum lectionem obligari, nullus enim
extra terminos tituli obligari potest.

7. Datur interdum obligatio tantum
realis publice cantandi horas Canonicas,
& alia officia celebrandi in Ecclesia, Tem-
plo seu Capella, quæ personalis non est,
sed generaliter tantum obligationem in-
ducit, ut horâ tempore opportuno can-
tentur à quibuscunque id fiat. Talis obli-
gatio obligat præfectos & Rectores Ec-
clesiarum, ut dicta officia debite fieri pro-
curent.

8. Datur etiam obligatio personalis
Horas Canonicas publice persolvendi, ita
ut non sufficiat, si officium in Ecclesia so-
lemniter per quemcunque fiat, sed perso-
naliter, qui hanc obligationem subeunt, il-
lud in Choro persolvere teneantur. Ita

Cons-

Concil. Trident. sess. 24. de Reform. cap. 12. ubi sic ait: omnes divina per se, & non per substitutos compellantur obire officia, atque in Choro ad psallendum instituto Hymnis & Canticis Dei nomen reverentur, distincte devotèq; laudare.

Articulus Secundus.

Quo jure teneantur Canonici ad Horas in Choro persolvendas.

I. **C**anonici tenentur ad chorum, sive ad Horas Canonicas in choro jure naturæ & virtuali justitiæ contractu, in fundatione, collatione, & acceptatione contento. Primo enim Canonicatus fundati sunt, ut ij quibus conferrentur, officium publicum in choro facerent, nec aliter conferri aut acceptari possunt, nisi sub illo onere: hoc indicat *Conc. Trid. sess. 24. de Reform. c. 12.* (ubi sic decernit.) *Obtinētibus in iisdem Cathedralibus aut Collegiatis prebendas, non liceat, vigore cujuslibet statuti aut consuetudinis ultra tres menses ab iisdem Ecclesijs quolibet anno abesse, alioquin pri-*

mo anno privetur quilibet dimidia parte fructuum, quos ratione etiam prae-benda ac Residentia fecit suos: quod si iterum eadem negligentia fuerit usus, privetur omnibus fructibus quos eodem anno lucratus fuerit. Hujus legis justitia non subsisteret, si ad Chorum Canonici personaliter non obligarentur.

2. In fundatione vero Canoniatuum duplex invenitur contractus: Primus exprimi potest his verbis: Beneficium fundo, ut qui illud obtinuerit in Choro officium faciat. Et vigore hujus contractus tenetur Canonicus ex justitia Choro interesse, alias injustitiam committit: Secundus est: qui terminatur ad Ecclesiam fundationem acceptantem, & exprimitur his verbis: fundationes tuæ administrationi trado, ut officium per eos, qui eas obtinebunt fieri cures: virtute hujus contractus Ecclesiae Prælati & Capitulum capitales tenentur providere, ut ipsi Canonici officio Chori intersint.

3. Porro obligatio Canonorum ad Chorum non est solum pœnalis, sed etiam obligat

gat ad culpam in foro conscientiae, quia in contractu foundationis duo continentur: nimirum: ipsa substantia officij & decor Ecclesiae, gravis vero injuria fit Ecclesiae, si ob absentiam Beneficiatorum aut officium cesset aut notabiliter deficiat, cui non satisfacit Canonicus per pœnalem multã, illã enim solum personaliter punitur, sed Ecclesiae damnum non reparatur, & sic incurrit conscientiae culpam.

4. Legitimæ causæ excusantes Canonicum à choro & consequenter à peccato, si choro non adsit ad quatuor capita referuntur, quæ sunt: Necessitas, dispensatio, facultas, æquitas. Sub necessitate comprehenditur infirmitas, incommoditas gravis, impedimenta moralia ratione quorum sine gravi suo vel aliorum detrimento non posset Chori officio interesse. Sub dispensatione omnis dispensatio quæ à Summis Pontificibus emanat. Sub facultatibus comprehenduntur speciales licentiæ quæ ab episcopis vel præfectis Capitulorum ex cõmuni consensu, ex legitimis causis conceduntur. Sub æquitate continentur cau-
sa

ſæ juris & iuſtitia: ut cum aliquis non recipit fruſtus, vel cum titulus eſt litigioſus, item cum nec modo recipit, nec ſpes eſt, quod recipiet in futurum; quod additur propter eos quorum bona eccleſiaſtica ad tempus aliquod ruina tempeſtatum vel bellorum conſumpta ſunt pro uno altero-ve anno, illi enim omnes tenentur etiam in tali conſiſtentia, ſi detur locus tutus reſidentia, ad officium Chori, quia illæ ruinae breves accidentia communia cenſentur, nec ab officio excuſant.

Articulus Tertius.

De actibus quibus cenſeatur Canonici ſatisfacere Officio Chori.

I. **T**Res potiffimum hic actus conſiderari poſſunt. Primus eſt: aſſiſtentia ſive præſentia in choro: Secundus eſt lectio horarum ibidem: Tertius eſt cantus communis in Choro. & vocatur aſſiſtentia Religioſa, quæ eſt hominis Deo hac ſua præſentia, colentis, orantis, vel honorantis. Primus actus qui eſt materialis

aſſi

assistencia impertinens est, nec per ipsum
Canonicus obligationi Chori satisfacit:
sed ij Canonici qui tempore officij fabu-
lantur, libros legunt, egrediuntur Choro,
Ecclesiæ vel pauperibus ad restitutionem
fructuum quos inde perceperunt tenen-
tur, quia legitime non interfuerunt. Idem
dicendum est de morali seu pompatica as-
sistentia, quia nec ista ad finem propter
quem beneficium fundatum est, ali-
quid confert. Ad secundum vero actum
quod attinet: nimirum: de privata lectio-
ne horarum in choro, attendendum est
quod duplex sit lectio privata: alia est quæ
privatim à Canonico fit dum canitur divi-
num officium. Alia est lectio publica,
quando quis etsi submissiori interdum vo-
ce legat, concurrat tamen cum choro & se
illi accomodat.

2. Lectio horarum cum Choro, etiam-
si voce submissiori fiat satisfacit Obliga-
tioni Chori, modo sint alij sufficientes, qui
altiori voce officium faciant. Ratio est: quia
qui sic recitat, vere ad officium divinum
chori concurrat, per accidens autem est

E

quod

quod vocem non eleuet altiori tono. Ex quo patet non teneri Canonicos ad cantum præcise, sed sufficere recitationem aliquantulum elevatam, juxta suam complexionem & dispositionem naturæ.

3. Tria jura in obligatione Canonico- rum ad horas Canonicas concurrunt: Pri- mum est jus divinum naturale universale, quo quilibet homo tenetur Deum aliquo cultu recognoscere: Secundum est mix- tum: partim naturale partim Civile, juris naturalis est obligatio ratione contra- ctus virtualis, quo datur beneficium pro- pter officium, ita ut obtento Beneficio, ex contractu naturali teneatur illud obtinens officio publico satisfacere, est autem hic aliquid juris Civilis admixtum, nimirum finis hujus contractus qui est spiritua- lem Ecclesiæ rempublicam adunare & in cultu Dei promovere. Tertium est jus positivum Ecclesiasticum quo nimirum modus, tempus, officia, ceremoniæ, pu- blica Ecclesiæ auctoritate determinati sunt.

Articulus Quartus.

De integritate Horarum Canoniarum.

1. **T**Riplex integritas in horis Canonice reperitur. 1. Materialis quæ constituitur Psalmis, Hymnis, Capitulis, antiphonis, Lectionibus. 2. Integritas formalis: quæ constituitur essentiali officij ritu, qui quidem ritus & forma in hoc consistunt, ut juxta tempora fiat officium De Dominica, feria, festo duplici, semiduplici, simplici. 3. Est integritas accidentalis, quæ consistit in cæremonijs quæ officio plane accidunt.

2. Integritas materialis sub peccato obligat. Quia officium componitur ex materialibus partibus, unde si partes materiales omittantur, officium divinum destruitur, hinc peccat mortaliter, qui partem notabilem omittit, pars autem notabilis censetur quælibet hora & in matutino quilibet nocturnus.

3. Integritas etiam formalis horarum Canoniarum sub peccato obligat. Quia

absque formali integritate, horæ vere Canonicae non censentur, omnemque divini officij decorem & institutionis rationem amittunt, nam qui institutionem, qualitatem, modum, & ordinem partium immutat, totum alterare censendus est. Unde legere horas de festo loco feriæ & è contra est immutare officium unius diei in plane disparatum, & censetur mutatio notabilis ac consequenter peccatum mortale, si illa mutatio fiat voluntarie.

4. Integritas vero accidentalis, nisi aliquam apparentem indecentiam causet, non censetur sub peccato obligare, aut certe non nisi sub veniali. Explico: in officio privato omittere aliquas genuflexiones pro nihilo reputatur: in Choro tamen irreligiosum situm coram populo servare scandalum generaret.

5. Officium B. Virginis; defunctorum psalmos Graduales, pœnitentiales, quæ in breviario certis temporibus præscribuntur, omittere: nullum est peccatum, ne quidem veniale si in privato officio omittantur, commendantur tamen ab Ecclesia

ut officia pietatis & utilitatis magnæ, & pro eorum lectione indulgentiæ conferuntur. Ubi vero est consuetudo quod in choro legantur, diebus præscriptis ibidem legi debent, obligatio autem hæc chorum afficit, non autem singulos de choro particulariter.

Articulus Quintus.

De significatione particule (studiose) in Horarum recitatione.

1. **P**articula (*studiose*) imponit curam aliquam in horarum lectione & prohibet perfunctoriam tantum actionem in earum recitatione. Unde omnis incuria, negligentia, perfunctorietas, quæ causam dat gravi inordinationi, aut notabilibus defectibus in officio obligatorio est peccatum mortale: quia officium divinum, pro ut ab Ecclesia præcipitur est opus Dei, & in grave onus Ecclesiæ redundans, ut contractibus & foundationibus pijs ex debito justitiæ satisfieri procuret ergo illi quibus hoc onus de mandatum est, se-

ria diligentia isti satisfacere tenentur: sub-
fumo: sed qui ex incuria, negligentia, per-
functorietate, gravem inordinationem
causat, nullatenus in re tam gravi, ne qui-
dem quo ad substantiam, oneri sibi impo-
sito & obligationibus Ecclesie ac funda-
tionum satisfacit: ergo peccat mortaliter.

2. Dices substantia præcepti quatenus
Ecclesie jurisdictioni subicitur, consistit
tantum in materiali recitatione psalmo-
rum & aliorum ex quibus officium coale-
scit, ita ut qui illa vocaliter recitat, substan-
tiæ præcepti pro ut Ecclesia imponit satis-
faciat. Resp. negando quod talis recitatio
sufficiat, nam substantia præcepti de horis
recitandis, non consistit tantum in exter-
na recitatione verborum, sed in vero actu
interno Deum colendi, pro ut actus ille
externis actibus recitationis psalmorum
forinsecus significatur: Ecclesia enim
suo præcepto intendit ut satisfiat, & obli-
gationi suæ communi colendi Deum no-
mine totius populi Christiani: & alteri
obligationi, nimirum pijs foundationibus,
& intentioni fundatorum: Sed non potest
satis-

satisfieri istis per solum actum externum (quia actus externi, si non includant internos virtutis Religionis actus, signa fallacia sunt & mortua, nec quidquam veri effectus habent) ergo suo præcepto intendit Ecclesia, ut personæ deputatæ non tantum externis sed etiam internis actibus (*à quibus externi dependent ut sint Religionis actus*) Deum colant & deprecentur. Substantiæ itaque præcepti non satisfacit, qui actu interno horas non recitat.

3. Ecclesia potest obligare ad actus internos, & de facto obligat ad actus mere internos & mixtos, quandocunq; est mera executrix legum divinarum: quia potestas executiva in præceptis, agit in vi & virtute potestatis principalis legislatoris, ergo ubi Ecclesia est legum divinarum executrix, in omnibus illis in vi & virtute potestatis divinæ operatur: Sed potestas divina ad actus internos & mixtos etiam sub mortali obligat, ergo & Ecclesia in mandatis, in quibus potestatis divinæ executrix est, ad illos obligare potest & de facto juxta rationem divini præcepti obligat.

E 4

4. Unde

4. Unde Ecclesia sub præcepto in virtute S. obedientiæ statuens, ut clerici ad divinum officium obligati, illud studiose & devote legant, est mera executrix & declaratrix legis Divinæ naturalis: ideo ad actus internos sub peccato mortali obligare potuit, & de facto obligavit: cum enim duo præcepta divina in Ecclesiæ præcepto contineantur, quorum primum est: colendi Deum actu interno externoque. Alterum satisfaciendi foundationibus pijs, eadem vi obligationis remanente, quæ est juris divini naturalis: Ecclesia edito præcepto, jus divinum exequitur & declarat, mandans ijs qui sacris Ordinibus consecrantur, ut nomine universalis Ecclesiæ, pro eis velut spondente, horas Canonicas studiose & devote legant.

Articulus Sextus.

*De Devotione in Horarum recitatione
servanda.*

I. **T**Riplex est devotio respectu horarum prima: externa & corporalis: quæ

quæ situ, gestu, & compositione corporis exhibetur. Secunda est interna & spiritualis, estq; interna cordis ad Deum affectio. Mixta devotio dicitur: interna cordis ad Deum affectio, quæ externæ etiam devotioni est conjuncta. Præceptum verò devote recitandi officium, devotionem internam simul cum externa præcipit, quæ devotio requisita tribus actibus constituitur. Nimirum: intentione, actione & attentione, intentio vocatur actus voluntatis, quo quis vult religiosa actione Deum colere. Actio est: ipsa actualis recitatio. Attentio est: actus quidam intellectus reflectentis super actione quæ fit quatenus per illam Deus colitur. Ita ut intentio sit velut causa actionis, actio verò illius effectus, attentio autem tam actionem quam intentionem concomitetur: intentio verò triplex est: Actualis, Habitualis, & Virtualis. Actualis intentio est: actus ipse à voluntate elicited estque ipsum actuale velle. Intentio habitualis est: habitus quidam in voluntate ex frequentibus actualibus intentionibus remanens, inclinans ad

horarum recitationem, qualem etiam retinet semisomnis vel dormiens. Intentio Virtualis est: quæ ex virtute actualis intentionis præhabitæ procedit, seu potius est virtus actualis intentionis in effectum influens, & causa religiosa recitationis horarum. Hæc denuo actualis & virtualis intentio duplex est: immediata scilicet & mediata: immediata dicitur: quæ pro objecto habet actionem ipsam materialiter spectatam, ut est intentio recitandi tale officium: mediata est quæ pro objecto habet ipsum finem actionis, qui est Deum colere hoc actu.

2. Ut præcepto de recitatione horarum satisfiat requiritur: primo non solum intentio actualis vel virtualis immediata actionis ipsius, sed etiam mediata finis. Quia talis requiritur intentio, qualis est actus in quem intentio tendere debet. Sed ut actus sit religiosus debet ad cultum formalem Dei ordinari, ergo intentio hunc finem includere debet. Dicitur: (*requiritur intentio actualis vel virtualis*) ubi enim actua-

actualis deest, virtualis sufficit, nullatenus verò intentio habitualis, illa enim imper- tinens est, quia nihil confert ad actum hu- manum, ut humanus est.

Secundo requiritur ad satisfaciendum præcepto de divino officio persolvendo, necessario ex parte actionis, integra & di- stincta pronuntiatio eorum quæ pro divi- no officio ab Ecclesia sunt ordinata.

3. Quicumque ad horas obligatus, trans- currendo syncopando, aut aliqua ad divi- num officium impertinentia miscendo, in re gravi actionem recitandi divini officij in sua substantia, aut diminuit, aut pertur- bat, peccat mortaliter. Ad hæc & similia evitanda necessaria est specialis attentio ad verba, ad sensum verborum, & ad finem orationis intrinsecum, quæ attentio du- plex est: alia essentialis: quæ nihil aliud est quam reflectio mentis, qua primo adver- to me legere divinum officium juxta insti- tutionem Ecclesiæ. Secundo: qua adver- to me colere & orare Deum isto actu præ- senti, ita ut in hac reflectione duo sint re- spectus alter ad actionem in substantia sua

materiali, alter ad finem actionis illius. Alia est attentio perfectionalis: qua attenditur ad sensum, mysterium vel affectum, qui in verbis horarum comprehenditur, & hæc attentio non est de necessitate præcepti. Sed sufficit moralis & generalis attentio, qua scio me verba & verborum sententias proferre, etsi singulariter super singulis verbis non reflectam.

Tertio: ad horas Canonicas legitime persolvendas sufficit attentio essentialis. Quæ est attentio ad totam actionem. Quia sine hac horæ Canonicæ non sunt vera oratio: Sed simulatio potius & fictio personæ, quæ per modum orantis se habet. Ipsaque recitatio absque hac attentione facta, est materialis tantum & inutilis verborum sonus.

Quarto: qui voluntarie distrahitur in recitatione horarum, ita ut nec ad recitationem ipsam, nec ad finem intrinsecum, qui est: ista recitatione Deum colere attendat, si materia sit gravis peccat mortaliter, nec censetur satisfacere. Patet ex sententia *S. Chrysostr. hom. 29. ad populum An-*

De Hierarchia Ecclesiastica. 81

riochenum (ubi sic) quæ enim excusatio aut
venia dabitur nobis, si cum amico loquentes
adsumus animo, cum Deo vero colloquentes
animo in rebus indignis peregrinamur, pos-
setq; tam feda ac turpis esse peregrinatio illa
mentis, ut duplicis lethalis culpæ labem habe-
ret, unam v. g. cogitati optatiq; stupri vel ho-
miciidij, alteram insignis injuria qua divina
preces, Psalmi sacraq; scripturæ verba tunc
officiuntur.

4. Qui non potest certo affirmare se
voluntarie, & cum plena advertentia fuisse
distractum in officio vel in notabili ejus
parte, non tenetur ullatenus repetere: quia
in dubijs melior est cõditio possidentis. Ex
his colligitur quam male faciant confessa-
rij, qui suis pænitentibus, vel permittunt,
vel suadent diversas repetitiones, cum non
tantum scrupulosi à similibus repetitioni-
bus sint impediendi, sed etiã quando gra-
vem afflictionem aut turbationem cere-
bri, dolores capitis insomnia circa lectio-
nem horarum similes patiuntur, cum ijs in
lectione horarum sit dispensandum.